ОИЛАИ ЗАМОНАВӢ
Зиндагиро бо оби тоза барохат бисоз

Дастурамали

ҷалби маблағҳои ғайрибуҷетӣ барои нигоҳдории иншооти об, санитария ва гигиена дар муассисаҳои таълимӣ

Маводи мазкур зимни амалисозии Лоиҳаи «Обтаъминкунӣ ва беҳдошт дар деҳот» аз ҷониби Маркази идораи Лоиҳаи Рушди инфраструктураи маҳаллӣ (коммуналӣ) дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дастгирии молиявии Бонки Умумиҷаҳонӣ ва дар ҳамкорӣ бо Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ташкилотҳои ҷамъиятии «Ҳамсол ба ҳамсол» ва «Иттифоқи истеъмолкунандагони Ҷумҳурии Тоҷикистон» таҳия ва нашр гардидааст.

Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон

Маркази идораи Лоиҳаи Рушди инфраструктураи маҳаллӣ (коммуналӣ) дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

ОИЛАИ ЗАМОНАВӢ
Зиндагиро бо оби тоза бароҳат бисоз

Y-PEER ТОҶИКИСТОН
ТАШКИЛОТИ ҶАМЪИЯТИИ ҶАВОНОН "ҲАМСОЛ БА ҲАМСОЛ"

CU
TAJIK VOICE FOR CONSUMERS

МУНДАРИҶА

ВОЖАҲОИ ИХТИСОРШУДА 4

МУҚАДДИМА 5

ҶАЛБИ МАБЛАҒҲОИ ИЛОВАГӢ - ФАНДРАЙЗИНГ 7

УСУЛҲОИ АСОСИИ ҶАЛБ КАРДАНИ МАБЛАҒҲОИ ҒАЙРИБУҶЕТӢ 9

ПРИНСИПҲОИ ФАНДРАЙЗИНГ 11

ПРИНСИПҲОИ КАСБӢ 12

ПРИНСИПҲОИ АХЛОҚИИ ҚОНУНГУЗОРӢ 14

САРЧАШМАҲОИ МАБЛАҒҲОИ ИЛОВАГИИ ҒАЙРИБУҶЕТӢ 18

БУҶЕТБАНДӢ - ҚАДАМИ АВВАЛИН БА ҶУСТУҶӮИ МАБЛАҒҲО БАРОИ ТАЪМИНИ ОБЪЕКТҲОИ ОСГ ВА ГҲ ДАР МУАССИСА 21

САНАДҲОИ МЕЪЁРИИ ҲУҚУҚӢ, КИ ҶАЛБИ МАБЛАҒҲОИ ИЛОВА-ГИРО БА МУАССИСАҲОИ ТАЪЛИМӢ БА ТАНЗИМ МЕДАРОРАНД 25

ВОЖАҲОИ ИХТИСОРШУДА

ОСГ	Об, санитария ва гигиена
СУТ	Созмони Умумиҷаҳонии Тандурустӣ
ГҲ	Гигиенаи ҳайзбинӣ
ҲРУ	Ҳадафҳои рушди устувор

МУҚАДДИМА

Лоиҳаи обтаъминкунӣ ва беҳдошт дар деҳот ҳадафҳои ҳукуматро баҳри расидан ба ҳадафҳои ҲРУ то соли 2030 дастгирӣ мекунад. Ин ба талошҳои кишвар оид ба паст кардани сатҳи камбизоатии ғайримоддӣ тавассути васеъ кардани дастрасии дуруст ба хизматрасониҳои об ва беҳдошт кӯмак хоҳад кард. Ташаббуси лоиҳа ба Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои то давраи 2030 саҳм хоҳад гузошт, ки тафовути мавҷударо дар расонидани хадамоти обтаъминкунӣ ва беҳдошт дар байни шаҳру деҳот, инчунин фарогирии нобаробарии ҷуғрофии ин хидматҳо дар кишвар, ки бояд бартараф карда шаванд, эътироф мекунад.

Об, санитария ва гигиена (ОСГ) дар муассисаҳо як мушкилии ҷаҳонист ва Тоҷикистон низ аз ин истисно нест. Сарфи назар аз он, ки сол то сол шумораи аҳолии дастрасӣ ба иншооти беҳдоштӣ дошта афзоиш меёбад, ҳолати ин муассисаҳо дар аксари маврид ба меъёрҳои одии беҳдоштӣ ҷавобгӯ нест.

Сифати умумии санитарӣ ба рафтори хонандагон таъсир расонд. 36% донишҷӯён дар назарсанҷӣ гуфтанд, ки аз истифодаи ҳоҷатхонаҳо дар муассисаҳо бо сабаби вазъи бад доштан худдорӣ мекунанд. Ба ҳама маълум аст, ки духтарон дар муассисаи таълимӣ назар ба писарон нисбат ба беҳдошт ҳассостаранд.

Аз 4000 муассиса дар Тоҷикистон танҳо нисфашон бо оби тоза, беҳдошт ва гигиена таъминанд. Барои кӯдаконе, ки дар ин муассисаҳо таҳсил мекунанд, хатари сироят ҳамеша баланд буд, зеро ҳар сол 110,000 ҳолати сирояти шадиди рӯда дар Тоҷикистон ба кӯдакон таъсир мерасонад.

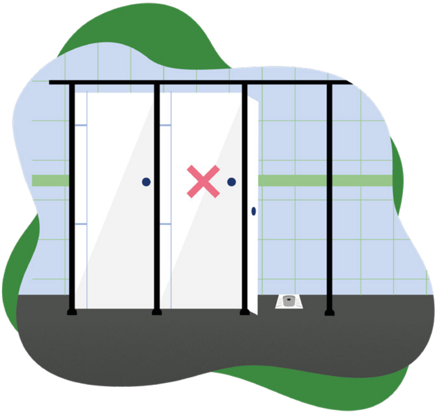

Хизматрасонии хуб барои об, беҳдошт ва гигиена муҳити атрофро муҳофизат мекунад. ОСГ махсусан дар муассисаҳо муҳим аст, зеро кӯдаконе, ки беҳдошти беҳтарро меомӯзанд ва ба таҷҳизоти зарурӣ барои амалӣ кардани чизи омӯхташуда дастрасӣ доранд, одатҳои гигиениро ташаккул медиҳанд ва дар тӯли ҳаёти худ онро риоя хоҳанд кард. Иншооти кофии обтаъминкунӣ, инчунин манфиатҳои дуюмдараҷа доранд: кӯдаконе, ки дар муҳити тозаву гигиенӣ таҳсил мекунанд, аз он сабаб хубтар меомӯзанд, ки онҳо солиманд ва камтар муассисаро тарк мекунанд; духтарон бештар ба муассиса мераванд ва таҳсилро идома медиҳанд, агар онҳо ба иншооти мувофиқи санитарӣ - аз биноҳое, ки писарон барои таъмини ҳаёти шахсӣ истифода мебаранд, фарқ кунанд, таҳсилро идома медиҳанд. Бо назардошти вазъи кунунӣ ва мушкилоти имрӯзаи муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ бояд ба ташаккули таҷриба дар ҷалби маблағҳои иловагӣ барои нигоҳдории объектҳои алоҳидаи муассисаҳои таълимӣ, алалхусус иншоотҳое, ки ба саломатӣ ва рушди муътадили хонандагон таъсири мустақим мерасонанд, аҳаммияти калон дода шавад. Дар байни иншooту дастгоҳҳои дар боло зикршуда ашёи ОСГ аҳаммияти хос доранд, яъне ҳоҷатхонаҳо, дастгоҳҳои шустушӯй, утоқҳо барои гигиенаи ҳайзбинӣ ва ғ. Барои муассисаҳои таълимӣ ҷустуҷӯи захираҳо, махсусан барои нигоҳдории иншооти ОСГ ва ГҲ мушкилоти асосии ҳалталаб боқӣ мондааст. Аз сабаби набудани буҷаи кофии муассисаҳои таълимӣ барои нигоҳдории иншооти ОСГ ва ГҲ вазифаи нигоҳ доштани ин иншоот ба дӯши роҳбарияти ин муассисаҳо меафтад.

Ин дастур усулҳои мувофиқтарини ҷалби маблағҳои иловагии буҷетӣ барои нигоҳдорӣ ва хизматрасонии иншооти ОСГ ва ГҲ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар шароити Тоҷикистонро пешниҳод мекунад.

ҶАЛБИ МАБЛАҒҲОИ ИЛОВАГӢ - ФАНДРАЙЗИНГ

Ҷалби маблағҳои иловагӣ ин фаъолияти гурӯҳҳои ташаббускор ё шахсони алоҳидаест, ки ба дарёфти маблағ, нигоҳдорӣ, дастгирӣ ё рушди чизе нигаронида шудаанд. Аз ҳама маъмул, барои муайян кардани фаъолиятҳо, ба монанди **«Ҷалби маблағҳои ғайрибуҷетӣ дар тиҷорат» мафҳуми «Фандрайзинг» мебошад. Коршиносони маркетинг ин мафҳумро гуногун маънидод мекунанд, вале барои мақсадҳои дар ин дастурамал овардашуда баёни бештари «Фандрайзинг» ҳамчун «Ҷалби захираҳои беруна барои амалигардонии масъалаҳои аҳаммияти иҷтимоидошта, лоиҳаҳои фарҳангӣ ё таъмини амалигардонии фаъолият»** муносиб аст.

Фаъолият оид ба ҷалби маблағҳои ғайрибуҷетӣ хеле муҳим аст ва муносибати махсусро талаб мекунад. Ташкилотҳои гуногун ба ин фаъолият бо тарзҳои гуногун муносибат мекунанд. Нафаре фондҳои махсус таъсис медиҳад, шахси дигар мақомоти худидоракуниро, инчунин онҳое низ ҳастанд, ки дар озмунҳои гуногун барои дарёфти грантҳо фаъолона иштирок мекунанд ва ғ. Албатта, ҳамаи ин усул ва сатҳи муайяни самаранокӣ дорад, аммо барои он, ки ширкати шумо оид ба ҷалби маблағҳои иловагӣ мустаҳкамтар бошад, «фандрайзинг» бояд аз нигоҳи стратегӣ сохта шавад. Дар ин фаъолият ҳама чиз муҳим аст - равиш, усулҳо, принсипҳо ва дар маҷмӯъ, ҳама чизҳое, ки ба фаъолияти шумо барои ҷалби маблағҳои иловагӣ робита доранд.

Амалия нишон медиҳад, ки дар муассисаҳои таълимии умумии Тоҷикистон ҳамчун манбаъи тахминии маблағгузорӣ ба волидайни хонандагон таваҷҷуҳ зоҳир карда мешавад, ки ин нокифоя буда, самараи дилхоҳ дода наметавонад. Ҳангоми таҳияи стратегияи ҷамъоварии маблағ маҳдуд нашудан ва ба таври воқеӣ баҳо додану ба кадом манбаъҳои маблағгузорӣ муроҷиат кардан хеле муҳим аст. Ин фаъолият бояд дар чор марҳилаи асосӣ иҷро карда шавад:

1. Таърифи возеҳи фаъолияте, ки шумо мехоҳед барои маблағгузории иловагӣ ҷалб кунед ва баёни муфассали он;
2. Таҳияи муфассали буҷет;
3. Амалӣ намудани маъракаи ҷамъоварии маблағ дар худи муассиса;
4. Дарёфт ва истифодаи манбаъҳои дигари маблағгузорӣ.

Гуфтаҳои боло маънои онро дорад, ки агар ҳадафи шумо ҷалби маблағҳои иловагӣ барои беҳтар кардани ҳолати иншооти ОСГ

ва ГҲ бошад, пас бояд аниқ фаҳмед, ки дар ин иншоот чӣ кор кардан мехоҳед ва дар кадом ҳаҷм. Нақшаи такмилдиҳии худро муфассал баён кунед ва бо нишон додани ҳамаи ҷузъиётҳояш, ки чӣ кор карданӣ ҳастед. Ин на танҳо ба шумо имкон медиҳад, ки худатон ба осонӣ буҷет тартиб диҳед, нақшаи таблиғотро мураттаб созед ва пешрафти фаъолиятро дар оянда назорат кунед, балки ҷолибияти ташаббуси худро барои донори эҳтимолӣ баланд бардоред. Дар асоси нақшаи таҳияшудаи такмили иншооти ОСГ ва ГҲ хароҷотиояндаро ҳисоб кунед ва буҷети муфассал тартиб диҳед. Тамоми хароҷотро то хурдтарин ҷузъиёташ номбар кунед. Шаффофият ҳамеша муҳим аст ва эҳсоси нобовариро бартараф мекунад.

Бояд қайд кард, ки марҳилаҳои дуюм ва минбаъдаи рушди маъракаи ҷамъоварии маблағ бо ҳам зич алоқаманданд. Ин аз он сабаб аст, ки пас аз таҳияи буҷет шумо метавонед ба амалисозии маъракаи ҷамъоварии маблағ дар худи муассиса шурӯъ кунед. Шумо метавонед буҷетро ба кумитаҳои волидайн пешниҳод созед, то ҳаҷми фандрайзинг барои беҳтар ва нигоҳдории иншооти ОСГ ва ГҲ дар худи муассиса муайян шавад. Пас аз муайян кардани ҳаҷми фандрайзинг метавонед ин маълумотро ба лоиҳаи фандрайзинг илова кунед, зеро он дар навбати худ самараи ширкати шуморо зиёд мекунад.

УСУЛҲОИ АСОСИИ ҶАЛБ КАРДАНИ МАБЛАҒҲОИ ҒАЙРИБУҶЕТӢ

Масъалаи интихоби усули фандрайзинг дар ҷалби маблағ барои дастгирии ташаббусҳои иҷтимоӣ хеле муҳим аст, зеро самаранокии ҷалби маблағҳои ғайрибуҷетӣ бештар аз равишҳо ва роҳҳои интихобшуда барои ҷалби таваҷҷуҳи сарпарастони эҳтимолӣ вобаста аст. Як қатор усулҳои пурқудрати татбиқи нақшаи фандрайзинг вуҷуд доранд, ки метавонед онҳоро бо сарпарасти эҳтимолӣ дар миён гузоред. Дар зер усулҳои самараноки ҷамъоварии маблағ оварда шудаанд:

Мулоқоти рӯ ба рӯ ин як муроҷиати шахсии роҳбарияти муассиса ба сарпарасти эҳтимолӣ мебошад. Бо даъвати шахсӣ роҳбарияти муассиса дар суҳбат метавонад нақшаи нигоҳдории иншооти ОСГ-ро пурра ошкор кунад ва дар бораи зарурати нигоҳ доштани мавҷудияти ин иншоот маълумоти муфассал пешниҳод намояд. Инчунин, муҳокимаи тамоми мушкилоти мубрам имконпазир хоҳад буд. Бартарии усул дар он аст, ки ҳангоми суҳбат шумо аксуламали ҳамсуҳбатро мушоҳида карда, вобаста ба ин муколама барпо карда метавонед.

Фандрайзинги почта - дарёфти сарпарастон бо фиристодани номаи хаттӣ бо хоҳиш барои дастгирии ташаббуси таъмини объектҳо дар муассиса. Бояд гуфт, ки бо ин усул на танҳо худи лоиҳаро пухтакорона бояд омода сохт, балки дар ин мактуб асоснокунии муфассал оварда мешавад, ки барои чӣ дар муассиса ин объектҳо лозим мебошанд ва чӣ мешавад, агар ба ин масъала диққати лозима дода нашавад.

Онлайн фандрайзинг - амалӣ намудани чорабиниҳо оид ба ҷалби маблағҳои ғайрибуҷети тавассути шабакаҳои иҷтимоӣ. Шумо метавонед барои муассисаи худ як саҳифаи интернетӣ кушоед, масалан, дар Фейсбук, пас давра ба давра ахбор нашр кунед ва паёмҳо гузоред. Паёмҳои интернетӣ ҳар қадар ҷолибтар бошанд, ба саҳифаи шумо бештар таваҷҷуҳ зоҳир карда мешавад. Дар саҳифаҳои худ метавонед на танҳо хабар, балки усулҳои таълим, маслиҳатҳо оид ба ҳалли баъзе масъалаҳои математика ва чизҳои бештареро нашр кунед, ки бешубҳа хонандаи худро пайдо мекунанд. Чӣ када-

ре ки одамон ба саҳифаи шумо таваҷҷуҳ зоҳир кунанд, фарогирии паёмҳо ва нашрияҳои шумо бештар мешавад. Ва албатта, табиист, ки саҳифаи шумо ҳар қадар шумораи одамонро ҷалб кунад, ҳамон андоза имконияти пайдо кардани онҳое, ки мехоҳанд ба ҳадафҳои хайриявии худ бирасанд, зиёдтар аст.

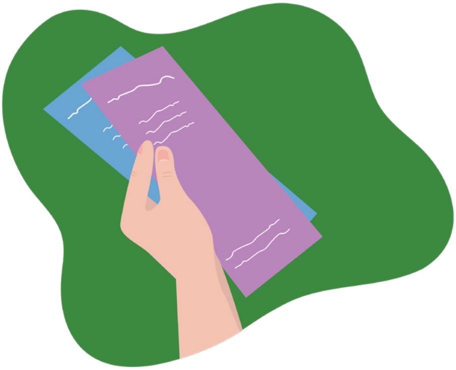

Фандрайзинги воқеӣ - даъват кардани сарпарастони эҳтимолӣ ба чорабиниҳои гуногуни муассисавӣ: «Занги аввалин», "Рӯзи ҳомии ватан", "Рӯзи модар", "9 май - Иди Ғалаба", "Наврӯз", "Рӯзи умумиҷаҳонии шустани дастҳо"... Дар доираи чунин вохӯриҳо имкони ёфтани шарикон ва дӯстони нави муассиса, инчунин имконияти воқеӣ барои ошкоро дар бораи худ огоҳӣ додан ва дар бораи ҳадафҳои худ огоҳ шудан мавҷуд аст. Маълумот дар бораи ташаббусҳои шумо метавонад ҳам дар шакли тарғибот ва ҳам тариқи бозӣ пешниҳод карда шавад, масалан, барои саҳна гузоштан перомуни вазъи иншооти ОСГ ва ГҲ дар муассиса. Дар саҳна мушкилотеро, ки кӯдакон аз сабаби дастрас набудан ба ин ашё дучор меоянд, нишон диҳед.

ПРИНСИПҲОИ ФАНДРАЙЗИНГ

Принсипҳои пешбурди фаъолият оид ба ҷалби маблағҳои ғайрибуҷетӣ ин як навъ аз қоидаҳоест, ки ҳангоми амалисозии маблағҳои иловагии буҷетӣ бояд риоя карда шаванд. Барои мақсадҳои ин дастур мо принсипҳоро шартан ба ду қисм ҷудо кардем - принсипҳои касбӣ ва принсипҳои ахлоқии қонунгузорӣ.

Принсипҳои касбӣ ба он равона карда шудаанд, ки чӣ гуна самаранок амалӣ намудани фаъолиятҳо оид ба ҷалби маблағҳои

ғайрибуҷетӣ, яъне кадом усулҳо, чӣ гуна муколама бо шарикони эҳтимолӣ, чӣ гуна тарҳрезӣ ва пешниҳод кардани лоиҳа бо мақсади ба ҳадди аксар расонидани таваҷҷуҳи як сарпарасти эҳтимолӣ ва ба ӯ муфид будани дастгирии ташаббусҳои шумо мебошад.

Принсипҳои ахлоқии қонунгузорӣ, баръакс, дурустии амалҳои шуморо аз нуқтаи назари меъёрҳои ахлоқӣ ва ҳуқуқӣ бештар танзим мекунанд. Риояи ин принсипҳо «портрет»-и шуморо дар назди ҳамаи ҷонибҳои манфиатдор дар фаъолияти ҷалби маблағҳои ғайрибуҷетӣ инъикос менамояд.

ПРИНСИПҲОИ КАСБӢ

Муҳим пул на, балки диққат аст! Ин принсип шояд аз ҳама муҳим бошад. Бо касе, ки муошират мекунед, дар ҳама ҳолат: кӯмаки молиявӣ мепурсид, чорабиниҳо баргузор мекард, дар саҳифаҳои худ хабарҳо ва паёмҳо менавишт, амалҳоеро анҷом медод ва ҳар касе, ки бо ӯ дар тамос аст, бояд ҳис кунад, ки ӯ пеш аз ҳама барои шумост, на манбаъи даромад. Бояд ба ӯ бе асабоният росташро гӯед, сарфи назар аз вақти зиёд, ба ӯ нишон диҳед, ки ҳамчун шахс ва шарик барои шумо ҷолиб аст. Танҳо пас аз ба даст овардани эътимоди сарпарасти эҳтимолӣ метавонед ба дастгирии ӯ умед бандед. Дар ниҳоят, сарпарасти эҳтимолӣ на ҳамеша манбаъи мустақими кӯмаки молиявист. Баъзан онҳо шахсоне ҳастанд, ки метавонанд имкониятҳо, робитаҳо ё ғояҳои худро мубодила кунанд, ки дар натиҷа метавонад ба сарчашмаҳои устувори дастгирӣ оварда расонад.

“Моҳирона” пурсидан. То он даме, ки напурсед, ба шумо кӯмак намекунанд. Имрӯз тақрибан дар ҳама ҷо барои дархостҳо кӯмак кардан мумкин аст. Барои он, ки ба дархости шумо посух гардонанд, бояд тарзе муносибат кунед, ки қабулкунанда ҳис намояд, ки шумо ба ӯ эҳтиёҷ доред ва ӯ муроҷиати шуморо як тараф гузошта натавонад. Сухан на дар бораи навиштани як ҳикояи дарднок, ба монанди вазъи ҳоҷатхонаҳо дар муассиса... меравад. Даъват барои кӯмак бояд ростқавлона, асоснок ва ба далелҳо асосёфта бошад. Масалан, натиҷаҳои таҳқиқоти гуногун ё натиҷаҳои имконпазирро дар сурате инъикос кунанд, ки ба масъала таваҷҷуҳи зарурӣ дода намешавад. Инчунин, агар дар лоиҳаи шумо намунаҳои воқеии таҷриба мавҷуд бошанд, ин «ҷолибияти» онро зиёд мекунад.

Имкониятҳоро талаб кунед, на эҳтиёҷотро. Шумо бояд на аз ноумедӣ, балки барои натиҷа муроҷиат намоед. Дархости худро тавре тасвир кунед, ки сарпарасти потенсиалӣ на танҳо мушкилот ва ҳалли онро бубинад, балки инчунин кӯмаки ӯ ба охирин бенефитсиарҳо - донишҷӯён низ таъсир расонад. Нишон диҳед, ки кӯмаки ӯ ба давомнокии хонандагон таъсири мусбат мерасонад, дарсгурезии духтаронро дар давраи ГҲ коҳиш медиҳанд ва ғайра.

Шахсият аҳаммият дорад. Ин принсип дар марҳилаҳои аввал хеле муҳим аст. Азбаски дар давраи аввал қарор доред, дар муддати кӯтоҳ ба даст овардани натиҷаҳои хуб барои шумо каме душвор хоҳад буд. Бо мақсади дастовард, ба ҷуз вақт, шумо метавонед ба ҷалби фонди ягон каси дигар муроҷиат кунед. Ин метавонад дӯст, шинос, собиқ хатмкардаи муассисаи шумо, умуман касе бошад, ки ба шумо кӯмак карда тавонад. Ва ё ин шахс метавонад истифодабарандаи фаъоли шабакаи иҷтимоие дар интернет бошад, ки саҳифаи шуморо ба осонӣ «таблиғ» ва диққати доираи васеи одамонро ҷалб кунад.

Изҳори сипос намоед

Хоҳиши миннатдорӣ ба онҳое, ки ба шумо дасти кӯмак дароз карданд, бояд барои шумо табиӣ бошад. Миннатдориро на танҳо бо сухан, балки дар амал низ нишон додан мумкин аст. Ба сарпараст номаи сипос нависед ё акси ӯро дар тахтаи фахрии муассисаи худ гузоред. Шумо метавонед ҳар як тӯҳфаи сохтаи хонандагони муассисаро омода кунед. Метавонед барои волидони сарпарасти худ тӯҳфае омода намоед ва дар якҷоягӣ бо онҳо барои тарбияи чунин фарзанд сипоснома фиристед.

Дар хотир доред, ки миннатдорӣ бояд самимӣ, аммо бомулоҳиза бошад!

ПРИНСИПҲОИ АХЛОҚИИ ҚОНУНГУЗОРӢ

Ин принсипҳоро риоя намуда, метавонед на танҳо барои муассисаи худ дастгирӣ ёбед, балки инчунин соҳиби салоҳият ва номи нек гардед ва ин ба шумо имкон медиҳад, ба дигар муассисаҳо кӯмак намоед. Метавонед ҳамчун шахсе амал намоед, ки тавонад ба дигар муассисаҳо дар ҷустуҷӯи дастгирӣ тавсияҳо пешниҳод кунад. Ҳамеша ростқавл бошед, муқаррарот, меъёрҳои ахлоқӣ ва эътимодро қадр кунед. Дар зер дастурҳои ахлоқӣ мавҷуданд, ки шумо метавонед барои ба даст овардани натиҷаҳои хуб истифода баред:

Истифодаи мақсадноки хайрияҳо. Хайрияро мувофиқи таъйиноти худ истифода баред. Дар ёд доред, ки дар сурати муайян кардани истифодаи номатлуби хайрия хайркунанда ҳуқуқ дорад, баргардониданиi хайрияро талаб кунад. Шумо инчунин бо хавфи аз даст додани боварӣ рӯ ба рӯ шуда, ҳам обрӯи худ ва ҳам муассисаро аз даст медиҳед. Албатта, ҳар гуна маълумот дар бораи истифодаи нодурусти хайрия зуд паҳн мешавад ва барқарор кардани эътимоду обрӯ душвор ва баъзан номумкин аст. Илова бар ин, дар хотир доред, ки барои истифодаи нодурусти хайрияҳо тибқи қонунҳои ҷорӣ ҷазо таъйин гардидааст!

Принсипи ихтиёрӣ ва маҷбурӣ. Тибқи қонунгузорӣ, аз ҷумла қисми 6 модд. 55 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф» муассисаи таълимӣ ҳуқуқи ҷалби маблағҳои иловагиро дорад. Аммо ин қарордодҳо бояд ихтиёрӣ бошанд. Яъне, шумо наметавонед касеро маҷбур кунед, ки барои пӯшонидани хароҷоти муассиса хайрия ё саҳм гузорад. Хайрияҳо бояд ихтиёрӣ бошанд. Дар моддаи 7 Қонуни ҶТ «Дар бораи маориф», ки намудҳои манбаъҳои иловагии маблағгузории муассисаҳои таълимиро ба танзим медарорад, «хайрияҳо» ҳамчун «пардохтҳои ихтиёрии хайрия» нишон дода шудаанд. Ба ибораи дигар, принсипи ихтиёрӣ ва маҷбуркунӣ тавассути қонун танзим карда мешавад ва иҷрои он ҳатмист.

Шаффофият ва ҳисоботдиҳӣ. Тавре ки дар боло қайд кардем, эътимод аксар вақт дар сафарбар намудани маблағҳои иловагии ғайрибуҷетӣ нақши муҳим мебозад. Принсипҳои шаффофият

ва ҳисоботдиҳӣ ду ҷанбаи асосӣ мебошанд, ки ба шумо имкон медиҳанд, на танҳо эътимоди касонеро ба даст оред, ки кӯмаки молиявӣ расонидаанд, балки инчунин обрӯи муассисаи худро баланд бардоред.

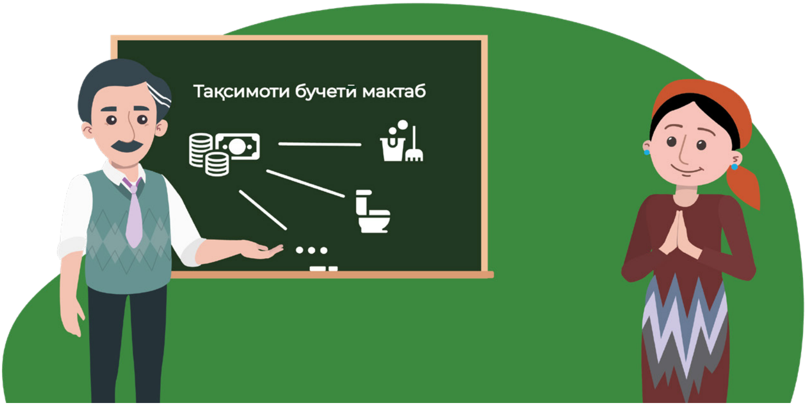

Шаффофият: Тамоми фаъолиятҳое, ки шумо дар доираи маблағҳои ҷалбшуда аз буҷет анҷом медиҳед, бояд равшан ва фаҳмо бошанд. Маълумот перомуни хароҷоти аз ҳисоби маблағҳои ба даст омада бояд ҳам барои сарпарастон, ҳам волидон, инчунин барои шахсоне, ки мехоҳанд дар бораи хароҷоти маблағҳои ҷамъоваришуда маълумот бигиранд, дастрас бошад. Бахри таъмини шаффофият дар кори худ шумо метавонед дар муассиса маълумоти арзиши фондҳои ғайрибуҷетиро инъикос ва дар саҳифаи шабакаҳои иҷтимоии интернетии худ нашр кунед.

Ҳисоботдиҳӣ: Тавре ки аз номаш бармеояд, ин мафҳум ҳисоботдиҳиро дар назар дорад. Одӣ карда гӯем, шумо бояд ба сарпараст ва волидони худ дар бораи маблағҳои сарфшуда ҳисобот диҳед. Барои сарпараст метавонед ҳисоботро дар шакли хаттӣ пеш-

ниҳод ва маводди харочот, ҳачм ва ғайраро муфассал баён кунед. Метавонед дар мачлисҳо ба волидони худ ҳисобот диҳед ва албатта, вақте ки волидон дархост мекунанд, ба онҳо ҳуччатҳои заруриро дар стенд равшан ва фаҳмо нишон диҳед.

САРЧАШМАҲОИ МАБЛАҒҲОИ ИЛОВАГИИ ҒАЙРИ-БУҶЕТӢ

Даромад аз хизматрасонии пулакии таълимӣ. Даромад аз хизматрасонии пулии таълимӣ ҳамчун усули ҷалби маблағҳои иловагии буҷетӣ дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф» ва дар низомномаи муассисаҳои таълимӣ бо Қарори Ҳукумати ҶТ аз 1 июни соли 2016 тахти №237 тасдиқшуда нишон дода шудааст, ки ин худ ба шумо ҳуқуқи пурраи ташкил дар дарсҳо ва курсҳои иловагии пулиро дар муассисаҳо медиҳад. Дар хотир доред, ки маблағҳои аз хидматрасонии пулии таълимӣ ба даст омада наметавонанд пурра ба беҳбуди шароити санитарии муассиса равона карда шаванд, зеро қувваи инсон ба ин сарф шуда, захмати омӯзгор бояд қадр гардад. Ғайр аз ин, шумо набояд ӯҳдадориҳо дар бораи андозро фаромӯш кунед. Зеро фоида ба вуҷуд омадани ухдадориҳои андозро низ дар назар дорад.

Кӯмаки сарпарастӣ. Сарпарастӣ - ин хайрияҳои шаҳрвандон ва ташкилотҳои ҳуқуқӣ дар шаклҳои мухталиф мебошад. Сарпарастӣ метавонад ҳам бо пули нақд ва ҳам дар шакли хидматҳо, корҳо ва мавод ифода шавад. Одӣ карда гӯем, сарпараст метавонад на танҳо пул, балки дастшӯякҳо, собун, дастпоккун, коғази ташноб биёрад ё метавонад дар таъмири иншооти ОСГ ва ГҲ саҳм гузорад.

Кӯмаки волидайни хонандагон. Кӯмаки волидайн, ки манбаъи маъмултарини маблағҳои ғайрибуҷетӣ мебошад, дар ҷумҳуриҳои собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ фаъолона истифода мешавад. Ҷамъоварии маблағҳои иловагӣ низ эҳсонкорӣ ба ҳисоб меравад ва онро қонунгузории Тоҷикистон пешбинӣ кардааст. Волидонро маҷбур кардан мумкин нест, ки барои нигоҳдории иншооти ОСГ ва ГҲ кӯмак расонанд, зеро дар ин ҳолат фаъолияти шумо баҳои манфӣ мегирад.

Фурӯши маҳсулоти истеҳсоли кӯдакон. Шумо метавонед дар муассиса маҳфилҳои ройгони ҳунарӣ кушоед. Масалан, ташкили маҳфилҳо ба писарон оид ба омӯзиши тарзи сохтани табақ, дастакҳои гуногун ё сандуқҳои миллӣ. Барои духтарон маҳфилҳои дӯзандагӣ ва ғ., ташкил кардан мумкин аст. Метавонед маҳсулоти тайёрро дар ярмаркаҳое, ки аз ҷониби созмонҳои гуногун ташкил мешаванд ё худатон омода мекунед, фурӯшед ва маблағҳои ба даст овардашударо ҳамчун даромадҳои иловагии буҷетӣ барои нигоҳ доштани иншооти ОСГ ва ГҲ истифода баред. Барои таълим додани кӯдакон метавонед ҳунармандони маҳаллӣ ва занони дӯзандаро ҷалб кунед. Ба онҳо фаҳмонед, ки чаро шумо ин маҳфилро кушодаед, ба онҳо дар бораи ҳадафи ниҳоии ташаббуси худ маълумоти бештар диҳед ва эшон бешубҳа шуморо дастгирӣ хоҳанд кард.

Сандуқҳои хайрия. Ин манбаъ низ метавонад дар сурати дуруст истифода бурдан хеле муассир бошад. Агар шумо қарор диҳед, ки аз ин манбаъ дуруст истифода баред, чанд нуқтаро бояд ба назар мгирифт. Масъалаи асосӣ хусусияти ҷойгиркунӣ аст. Шумо бояд қуттии мобилӣ ва ё статсионарӣ ташкил кунед. Агар хоҳед, ки қуттиро дар

ҳуҷрае гузоред ва он дар он ҷо доимо бимонад, беҳтараш онро вазнинтар бисозед, аммо агар нақшаи қуттии сайёрро дошта бошед, пас бигзор сабук ва қулай бошад. Масъалаи дигар ин навъи сандуқ аст. Беҳтараш шишагӣ бошаду ва ба чашм намудор, зеро он ба равону боварии шахс таъсир мегузорад. Шаффофият ҳамеша эътимоди ҷомеаро ба худ ҷалб ва руҳбаланд месозад. Зеро вақте шахс мебинад, ки дар қуттӣ маблағи хайрия гузоштаанд, дар андешаи ӯ хоҳиши некӣ кардан ба вуҷуд меояд.

ТАРТИБИ БУҶЕТ - ҚАДАМИ АВВАЛИН ДАР ҶУСТУҶӮИ МАБЛАҒҲО БАРОИ НИГОҲДОРИИ ОБЪЕКТҲОИ ОСГ ВА ГҲ ДАР МУАССИСАИ ТАЪЛИМӢ

Барои таъмини объектҳои ОСГ ва ГҲ аввал шумо бояд ҳисоб кунед, ки чӣ миқдор маблағ лозим аст. Аз ин рӯ, қадами аввалини дарёфти маблағ барои ташкили фаъолият оид ба нигоҳдории иншооти ОСГ ва ГҲ таҳияи буҷете аст, ки тамоми хароҷоти нигоҳдорӣ шурӯъ аз коғази ташноб, собун..., то истеҳсолу таъмини антисептикҳо иборат аст.

Дар амал ин чунин аст: соле як маротиба шахси масъули нигоҳдории иншооти ОСГ ва ГҲ-и муассисаи таълимӣ (мудири корҳои иқтисодӣ ё ҳисобдорӣ) буҷети солонаи муҳофизати иншооти ОСГ ва ГҲ-ро дар асоси хароҷоти тахминии мазкур таҳия мекунад. Буҷети солона дар асоси нақшаи хоҷагидории соли оянда тартиб дода мешавад. Масалан, барои дар соли оянда нигоҳдории ташноб, дастгоҳи шустушӯй ва утоқи ГҲ, харҷҳои хариди маҳсулоти гигиениро, ки ба буҷа дохил карда шудаанд, инчунин хароҷоти ҷории тоза кардани ҳудуди иншооти ОСГ ва ГҲ-ро ҳисоб кардан лозим аст. Ҳамин тариқ, вобаста аз он, ки ба ҳифзи иншооти ОСГ ва ГҲ дар муассисаҳо кадом чорабиниҳоро ба нақша гирифтан лозим, сметаи хароҷотро тартиб додан мумкин аст ва маҳз ҳамин сметаи хароҷот барои ҳисоб кардани он, ки дар соли оянда чӣ қадар маблағ ҷамъ овардан зарур аст, асос мешавад. Дар зер намунаи буҷети солона дар асоси хароҷоти ҷории нигоҳдории иншооти ОСГ ва ГҲ дар муассиса оварда мешавад:

Тамоми харҷҳои буҷет аз рӯи баромади иҷрои корҳое, ки дар нақшаи хароҷоти хоҷагидорӣ пешбинӣ шудаанд, ҳисоб карда мешаванд. Дар буҷет хароҷоти тахминии муассисаи таълимӣ ба ҷадвал тақсим карда мешавад. Ду ҷадвали охир фонди захиравиро дар ҳаҷми 2 фоизи тамоми хароҷоти сол ва фонди ҷамъкуниро дар ҳаҷми 4 фоизи тамоми хароҷот, аз ҷумла хароҷоти фонди захиравӣ дар бар мегиранд.

Буҷети солонаи хароҷот барои нигоҳдории иншооти ОСГ ва ГҲ				
№	**Хароҷот**	**Арзиши як воҳид**	**Миқдор**	**Маблағ бо сомонӣ**
1. Хариди маҳсулоти гигиенӣ				
	Коғази ҳоҷатхона	0,8	600 дона	480
	Собун	3	120 дона	360
	Хлор	6	25 кг	150
	Чӯткаи ҳоҷатхона	15	2 дона	30
Ҷамъ:				**1020**
2. Таъмини об				
	Пардохт барои хидматрасонии об	0,8	100 кб/м	80
	Вентил	5	15	75
Ҷамъ:				**155**
3. Таъмири мунтазам ва нигоҳдории гигиении иншооти ҳоҷатхона ва утоқҳо барои ГҲ				
	Эмулсия	50	2 банка	100
	Чӯтка	10	3	30
	Пардохти хидматрасонӣ	100	12	1200
Ҷамъ:				**1330**
	Фонди захиравӣ 5%			125
	Фонди амонатгузорӣ 10%			250
ҲАМАГӢ:				**2880**

Тамоми харҷҳои буҷет аз рӯи хароҷоти иҷрои корҳое, ки дар фонди захиравӣ барои пӯшонидани масрафҳои ғайричашмдошт пешбинӣ шудааст. Маблағи фонди захиравӣ аз ҷониби шахси масъули нигоҳдории иншооти ОСГ ва ГҲ вобаста ба пешгӯиҳои тахминии хароҷоти дахлдори пешбинишуда мустақилона муайян карда мешаванд.

Фонди ҷамъшаванда як навъ «захираи фавқулода» аст: маблағҳо барои пӯшонидани хароҷоти калон дар як вақт ҷамъ мешаванд. Ҳаҷми фонди мустақилонаро ҳамчун фоизи масрафҳо муайян кардан мумкин аст. Аммо аксар вақт ҳаҷми ҳиссаҳоро ба фонди ҷамъкунӣ ҳангоми ҳисоб кардани хароҷот муайян намудан мумкин аст, ки он дар тӯли чанд соли оянда ҷамъ хоҳад шуд. Масалан, таъмири асосии ҳуҷраи ҳоҷатхона 2500 сомонӣ арзиш дорад. Дар ин ҳолат, маблағро ба се ё чор сол тақсим кардан мумкин аст. Масалан: тасмим гирифта шуд, ки ин миқдор хароҷот ба чор сол, яъне 48 моҳ тақсим карда шавад.

Умуман, шахси масъули нигоҳдории иншооти ОСГ ва ГҲ бояд мустақилона ҳаҷми фонди ҷамъовариро дар асоси сатҳи фандрайзинг ва зарурати таъмири асосӣ ҳал кунад.

Ва дар ниҳоят, бояд гуфт, ки барои сарфаи маблағ дар буҷет баъзе чорабиниҳо, масалан, тоза кардани ҳудуди иншооти ОСГ ва ГҲ метавонанд тавассути гузаронидани бастҳои ҳаррӯза аз ҷониби донишҷӯён ташкил карда шаванд, ки ин дар навбати худ метавонад ҳисси масъулияти шахсии хонандагонро барои эҳтиёткорӣ ба объектҳои ОСГ ва ГҲ низ баланд бардорад.

САНАДҲОИ МЕЪЁРИИ ҲУҚУҚИЕ, КИ ҶАЛБИ МАБЛАҒҲОИ ИЛОВАГИРО БА МУАССИСАҲОИ ТАЪЛИМӢ БА ТАНЗИМ МЕДАРОРАНД

Дар ин боб иқтибосҳо аз қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ мавҷуданд, ки бо ин ё он тариқ муносибатҳоро дар самти ҷалби маблағҳои иловагии буҷетӣ аз ҷониби роҳбарияти муассисаҳои таълимӣ ба танзим медароранд.

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф», қисмҳои 6 ва 7, моддаи 55

6. «Муассисаи таълимӣ метавонад бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон маблағи иловагӣ, аз ҷумла асъориро, бо роҳи хизматрасонии иловагии пулакӣ ва амалигардонии фаъолияти дигар, ки оинномааш пешбинӣ кардааст, инчунин аз ҳисоби эҳсонкорӣ ва пардохтҳои мақсадноки шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, аз ҷумла хориҷӣ, ҷалб намояд.

7. Манбаъҳои иловагии маблағгузории муассисаҳои таълимӣ инҳо мебошанд:

- даромад аз фурӯши маҳсулот, иҷрои кор ва хизматрасонии муассисаҳои таълимию истеҳсолӣ;
- воридот аз иҷрои кор ва хизматрасоние, ки хусусияти илмӣ ва илмию методӣ доранд;
- тайёркунӣ, такмили ихтисос ва бозомӯзии пулакии мутахассисон дар муассисаҳои таълимии давлатӣ дар асоси шартнома;
- фаъолияти истеҳсолию тиҷоратӣ дар раванди таълим ва дигар намудҳои фаъолият, ки қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, ба шарте ки онҳо бар зарари фаъолияти асосии муассисаи таълимӣ набошанд;
- пардохтҳои ихтиёрии эҳсонкорӣ ва дигар маблағе, ки аз

ташкилотҳои давлатӣ, ғайридавлатӣ ва шахсони воқеӣ ворид мешаванд;

- грантҳо;
- қарзои ташкилотҳои қарзӣ»

Моддаи 58

1. Муассисаҳои таълимӣ ҳуқуқ доранд, ки фаъолияти таълимӣ ва мувофиқ ба ихтисосҳои дахлдори соҳавӣ фаъолияти таълимии пулакиро ба роҳ монанд.

2. Фаъолияти таълимии пулакӣ қисме аз фаъолияти таълимии муассисаи таълимӣ мебошад, ки бо фармоиш ва аз ҳисоби фармоишгар дар асоси қарордоди хизматрасонии таълимии пулакӣ ба роҳ монда мешавад.

3. Иҷрокунанда (муассисаи таълимӣ) тибқи қарордоди хизматрасонии таълимии пулакӣ ӯҳдадор мешавад, ки бо супориши фармоишгар бо роҳи амалӣ намудани барномаҳои таълимии дахлдор, барномаҳои тайёр намудани мутахассисони касбӣ талаботи фармоишгарро (ё шахсро) ба таҳсилот қонеъ гардонад. Фармоишгар ӯҳдадор мешавад, ки маблағи хизматрасонии мазкурро тибқи муқаррарот пардохт кунад ва дар раванди таҳсил фаъолона иштирок намояд.

4. Муассисаи таълимӣ ҳуқуқ дорад маблағи таҳсилро барои хонандагон ва донишҷӯёни дорои дастовардҳои намоёни таълимӣ ё илмӣ, инчунин хонандагон ва донишҷӯёни ба дастгирии иҷтимоӣ ниёздошта кам кунад. Асосҳо ва тартиби кам кардани маблағи таҳсил барои ҳамаи хонандагон ва донишҷӯён набояд хусусияти табъизӣ (дискриминатсонӣ) ва (ё) интихобӣ дошта бошад.

5. Маблағи хизматрасонии таълимии пулакӣ бо муассис (муассисон), мақомоти дахлдори идоракунии маориф ва сиёсати зиддиинҳисорӣ мувофиқа карда мешавад.

6. Шакли намунавии қарордод оид ба хизматрасонии таълимии пулакӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи мао-

риф тасдиқ карда мешавад.

7. Дар муассисаҳои таълимии давлатӣ бо хоҳиши падару модари (шахсони онҳоро ивазкунандаи) хонандагон ва донишҷуён таълими иловагии пулакӣ дар асоси шартнома ташкил карда мешавад.

8. Таълими иловагии пулакӣ берун аз нақшаи таълимӣ аз рӯи самтҳои зерин амалӣ мегардад:

- барномаҳои алоҳидаи таълимӣ ва фанҳое, ки дар стандартҳои давлатии таҳсилот пешбинӣ нашудаанд;
- омӯзиши амиқи мавзӯи дарсҳо, агар чунин омӯзишро намуди дахлдори муассисаи таълимӣ муайян накарда бошад;
- дигар намудҳои таълим берун аз стандартҳои давлатии таҳсилот.

9. Ба омӯзгорон ва дигар кормандони соҳаи маориф, роҳбарони синфҳо, мураббиҳо, парасторон, маъмурияти муассисаҳои таълимӣ ҷамъоварии маблағи нақд ва ғайринақдӣ аз таълимгирандагон ва падару модари онҳо (шахсони онҳоро ивазкунандаи) манъ аст.

10. Ба омӯмзгорони ҳамаи намудҳои муассисаҳои таълимӣ амалӣ намудани фаъолияти пулакии омӯзгорӣ ва дигар намуди фаъолияти тиҷоратӣ, ки қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, дар асоси шартнома иҷозат дода мешавад.

11. Муассисаҳои таълимии ғайридавлатӣ ҳуқуқ доранд, ки дар асоси шартнома хизматрасонии пулакии таълимию тарбиявӣ, аз ҷумла таълим дар доираи стандартҳои давлатии таҳсилотро ба роҳ монанд. Муносибати байни муассисаи таълимии ғайридавлатӣ, таълимгиранда ва падару модар (шахсони онҳоро ивазкунанда) бо шартномае танзим мегардад, ки дараҷаи таҳсилот, мӯҳлати таълим, андоза ва тартиби пардохти таълим ва шартҳои дигарро муайян менамояд.

12. Фаъолияти пулакии муассисаҳои таълимии ғайридавлатӣ фаъолияти тиҷоратӣ ҳисобида намешавад, ба шарте ки даромад аз чунин фаъолият пурра барои пардохти хароҷоти раванди таълиму

тарбия ва такмили он, аз ҷумла барои пардохти музди меҳнат дар муассисаи таълимии марбута, сарф карда шавад.

Низомномаи намунавии муассисаҳои таълимӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 июни соли 2016 таҳти №237 тасдиқ шудааст, моддаи 109:

«Манбаъҳои маблағгузории моликият ва захираҳои молиявии муассисаи таҳсилоти умумӣ инҳоянд: маблағҳои буҷетҳои ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ; маблағҳои корхонаҳо, муассисаҳо ва сарпарастон; маблағҳое, ки тавассути таҳсилоти иловагӣ мегиранд; аз ҳисоби волидон; аз ҳисоби шахсони воқеӣ ва шаҳрвандон; тавассути хидматҳои иловагии таълимӣ; аз ҳисоби маводи ба фурӯш гузошташуда; аз ҳисоби манбаъҳои дигаре, ки қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст (ҷорӣ намудани омӯзиши як қатор фанҳои алоҳида, аз ҷумла ташкилотҳои варзишӣ ва дигар иттиҳодияҳо)».

Қисми 2. Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон.
Моддаи 613. Хайрия

1. Хайрия ҳадяе эътироф мегардад, ки бо мақсадҳои манфиати умум бахшида шудааст. Хайрияро шаҳрвандон ва шахсони ҳуқуқӣ ба ҳамаи субъектҳои ҳуқуқи гражданӣ дар ҳолатҳои муқаррар кардаи қонун дода метавонанд.
2. Барои қабули хайрия ихозат ё розигии касе талаб карда намешавад.
3. Хайрияи амвол ба шаҳрванд бояд ва ба дигар ашхос мумкин аст аз хониби хайркунанда оид ба истифодаи ин амвол тибқи таъиноти муайян қайду шарт карда шавад. Ҳангоми мавхуд набудани чунин шарт хайрияи амвол ба шаҳрванд ҳамчун ҳадяи муқаррарӣ ҳисобида мешавад ва дар ҳолатҳои дигар хайрияи амвол аз хониби хайриягиранда тибқи таъиноти амвол истифода бурда мешавад.

ДАР ХОТИР ДОРЕД!

- Самаранокии фаъолият дар ҷалби маблағҳои иловагии буҷетӣ барои нигоҳдории иншооти ОСГ ва ГҲ аз шумо вобаста аст!

- Ростқавл ва хушахлоқ бошед!

- Ҷараёни маблағҳо ва хароҷоти онҳоро ба таври қатъӣ ба қайд гиред!

- Аз масъулият дар назди сарпарастон ва волидон натарсед. Чӣ қадаре, ки маълумоти зиёдро ба шахсони манфиатдор пешниҳод кунед, ҳамон қадар эътимоди онҳо ба шумо меафзояд.

- Маблағҳои ҷалбшударо қатъиян мувофиқи таъйиноти худ истифода баред. Истифодаи нодурусти маблағҳо ҷиноят аст ва дар пай ҷазо дорад!

Агар шумо дар муассиса ҳуҷраеро иҷора гиред, баннерҳои таблиғотиро дар деворҳо ҷойгир кунед, молҳои гуногуни дар маҳфилҳои муассисаи худ истеҳсолшударо фурӯшед, пас ба фаъолияти соҳибкорӣ машғулед ва тибқи Кодекси андози Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд андоз супоред.

29

ҶОЙ БАРОИ ҚАЙДҲО

ОИЛАИ ЗАМОНАВӢ

Зиндагиро бо оби тоза бароҳат бисоз

Маркази идораи Лоиҳаи Рушди инфраструктураи маҳаллӣ (коммуналӣ) дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
Лоиҳаи обтаъминкунӣ ва беҳдошт дар деҳот
Рақами телефонҳо: +992 (37) 233 13 30
+992 (37) 233 88 25
Суроға: кӯчаи Н.Қарабоев 56, ш.Душанбе, Ҷумҳурии Тоҷикистон